

RAPORT Z PREKONSULTACJI NOWEJ EDYCJI NARODOWEGO PROGRAMU ROZWOJU CZYTELNICTWA NA LATA 2026-2030

Warszawa, maj 2025 r.

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	3
II. FORMA I PRZEBIEG PROCESU PREKONSULTACYJNEGO	3
1. Cel prekonsultacji	3
2. Przedmiot prekonsultacji	3
3. Uczestnicy prekonsultacji	5
4. Termin przeprowadzenia prekonsultacji	7
5. Przebieg spotkań	7
III. WYKAZ UWAG ZGŁOSZONYCH W PROCESIE PREKONSULTACJI Z WYKORZYSTANIEM FORMULARZA UWAG	8
1. Priorytet - Poprawa oferty bibliotek publicznych	8
2. Priorytet - Inwestycje w infrastrukturę bibliotek	9
3. Priorytet - Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego, bibliotek szkolnych i pedagogicznych	10
4. Priorytet - BLISKO Biblioteka Lokalność Inicjatywy Społeczność Kooperacja Oddolność	11
5. Uwagi zgłoszone do nowej edycji NPRCz wykraczające poza zaprezentowane obszary planowanej interwencji	11
IV. PODSUMOWANIE	13

I. WPROWADZENIE

Raport podsumowuje prekonsultacje kolejnej edycji programu wspierającego czytelnictwo, przeprowadzone od 28 lutego do 14 marca 2025 r. z przedstawicielami podmiotów działających w obszarze książki i czytelnictwa.

Mając na uwadze, że 2025 rok jest ostatnim rokiem realizacji NPRCz 2.0, decyzją Pani Hanny Wróblewskiej – Ministry Kultury i Dziedzictwa Narodowego rozpoczęto przygotowanie założeń nowej edycji programu wspierającego czytelnictwo. Prace nad jego kolejną wersją powierzono Departamentowi Mecenatu Państwa w MKiDN, który od 2016 roku zaangażowany jest we wdrażanie obu dotychczasowych edycji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa (w latach 2016-2020 oraz 2021-2025).

Jednym z elementów prowadzonych prac nad nową edycją NPRCz 3.0, było przeprowadzenie przez MKiDN we współpracy z MEN oraz z dotychczasowymi Operatorami programu tj. Biblioteką Narodową, Instytutem Książki oraz Narodowym Centrum Kultury, szerokich konsultacji z przedstawicielami podmiotów działających w obszarze rynku książki i czytelnictwa. Dodatkowo na specjalnie opracowanym do tego celu formularzu zebrano opinie uczestników na temat aktualnego zakresu interwencji NPRCz 2.0 oraz zapoznano się z propozycjami odnośnie do jego kolejnej edycji.

II. FORMA I PRZEBIEG PROCESU PREKONSULTACYJNEGO

1. Cel prekonsultacji

Kluczowym etapem przygotowania instrumentów polityki publicznej jest dialog z partnerami społecznymi, stąd celem prekonsultacji była merytoryczna dyskusja, omówienie dotychczasowych efektów i kierunków zmian w kolejnej edycji NPRCz, co w konsekwencji przedłoży się na odpowiednie dostosowanie zakresu planowanej interwencji do potrzeb poszczególnych grup interesariuszy.

2. Przedmiot prekonsultacji

Przedmiotem prekonsultacji było poznanie opinii podmiotów działających w obszarze książki i czytelnictwa na temat trafności przyjętych założeń i celów Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa 2.0, ocena wdrażania programu i perspektywy jego kontynuacji w kolejnej edycji. Dla ułatwienia dalszych prac, stworzono formularz pytań kluczowych, który posłużył zebraniu informacji od uczestników prekonsultacji. Zawarto w nim również zaproponowane przez Operatorów dotychczasowej edycji NPRCz 2.0, postulowane kierunki interwencji, jakie powinny zostać uwzględnione w założeniach do kolejnej edycji Programu. Zaprezentowano następujące szczegółowe rozwiązania, które dotyczyły:

- **Priorytetu 1** dla którego Operatorem jest Biblioteka Narodowa:
 - kontynuacja działań wspierających biblioteki i rynek książki poprzez zakup nowości wydawniczych i usług zdalnego dostępu do publikacji dla bibliotek publicznych;
 - warunki uczestnictwa bez zmian: posiadanie przez bibliotekę przynajmniej jednego terminala cyfrowej wypożyczalni Academica, minimalna kwota dofinansowania: 1500 zł, wysokość wkładu własnego (50%, 65% lub 80%) ustalana na podstawie stosunku wskaźnika dochodowego;
 - nowy warunek- otwarcie bibliotek w soboty lub w niedziele (połowa sobót lub niedziel w roku przez przynajmniej 4 godziny).

- **Priorytetu 2** dla którego Operatorem jest Instytut Książki:
 - kontynuacja finansowania budowy i modernizacji gminnych bibliotek, dostosowanie infrastruktury i usług bibliotecznych;
 - rozszerzenie grupy upoważnionych wnioskodawców o biblioteki, dla których organizatorem jest powiat oraz gmina miejska powyżej 100 tys. mieszkańców;
 - zwiększenie listy zadań możliwych do dofinansowania w ramach priorytetu 2 o remonty i zakup wyposażenia;
 - zwiększenie maksymalnej kwoty dofinansowania (obecnie jest to 2 250 tys.).

- **Priorytetu 3** dla którego Operatorem jest Ministerstwo Edukacji Narodowej:
 - kontynuacja dotychczasowych obu kierunków interwencji: Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego oraz Zakup nowości wydawniczych oraz elementów wyposażenia do bibliotek szkolnych i pedagogicznych;
 - utworzenie dwóch nowych kierunków interwencji: pierwszy to stworzenie lub wyposażenie kącików czytelniczych w placówkach wychowania przedszkolnego i szkołach oraz prowadzenie działań promujących czytelnictwo, drugi to szkolenia dla nauczycieli bibliotekarzy z bibliotek szkolnych oraz nauczycieli wychowania przedszkolnego.

- **Priorytetu 4** dla którego Operatorem jest Narodowe Centrum Kultury:
 - kontynuacja Kierunku interwencji - BLISKO - Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność oraz rozszerzenie dodatkowo o możliwość dołączenia bibliotek w większych miastach i aglomeracjach;
 - zwiększenie nacisku na sieciowanie, działania networkingowe; wzmocnienie programu szkoleniowego i tutoringowego; ukierunkowanie partnerstw lokalnych na szkoły | biblioteki szkolne | przedszkola;
 - promowanie projektów, które zakładają prowadzenie działań wspierających czytelnictwo wśród grup senioralnych;
 - uelastycznienie kwot możliwego dofinansowania, w tym wydłużenie okresu niezmnieszenia dotacji podmiotowej dla beneficjenta z 3 do 5 lat;
 - kontynuacja kampanii społeczno-informacyjnej w obszarze promocyjno-informacyjnym oraz społeczno-wizerunkowym uzupełniona o włączenie ekspertów z organizacji pozarządowych w działania związane z promocją czytelnictwa w tym realizacja proczytelniczych kampanii społecznych na poziomie lokalnym, regionalnym lub ogólnopolskim.

- **Nowy Priorytet NGO dla rozwoju czytelnictwa w Polsce**, którego Operatorem będzie Instytut Książki polegający na zaangażowaniu organizacji pozarządowych, które mogłyby realizować projekty

w obszarze działań proczytelniczych o charakterze: edukacyjnym – działania proczytelnicze dla dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym; animacyjnym – działania w miejscach o utrudnionym dostępie do książki; organizacji wydarzeń proczytelniczych w ramach festiwali i innych wydarzeń o charakterze cyklicznym; proczytelniczych kampanii społecznych na poziomie lokalnym, regionalnym lub ogólnopolskim; inicjatyw proczytelniczych realizowanych w środowisku pracy.

3. Uczestnicy prekonsultacji

Prekonsultacje zostały poprzedzone cyklem spotkań, w których uczestniczyli pracownicy MKiDN oraz dotychczasowi Operatorzy Programu, w tym MEN. Ich celem było omówienie osiągniętych efektów programu, ale także perspektywy jego kontynuacji w kolejnych latach.

Zaproszenie do udziału w prekonsultacjach wraz z formularzem uwag zostało wysłane do następujących **83 podmiotów**, reprezentujących: fundacje i stowarzyszenia działające w obszarze książki i czytelnictwa, izby gospodarcze, stowarzyszenia branżowe, organizacje samorządowe oraz biblioteki wojewódzkie i kuratoria oświaty:

1. Biblioteka Analiz;
2. Biblioteka Publiczna im. T. Mikulskiego;
3. Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego;
4. Biblioteka Śląska;
5. Fundacja ABC Cała Polska Czyta Dzieciom;
6. Fundacja Burza Mózgów;
7. Fundacja Centrum Cyfrowe;
8. Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej;
9. Fundacja Czas Dzieci;
10. Fundacja EDICO;
11. Fundacja Katarynka;
12. Fundacja Kultura bez barier;
13. Fundacja Miasto Literatury;
14. Fundacja Powszechnego Czytania;
15. Fundacja Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego;
16. Fundacja Wolne lektury;
17. Good Books;
18. Instytut Badania i Upowszechniania Kultury;
19. Koalicja "Czytająca Polska";
20. Konferencja Dyrektorów Bibliotek Pedagogicznych;
21. Konferencja Dyrektorów Wojewódzkich Bibliotek Publicznych;
22. Krajowa Rada Biblioteczna;
23. Krakowskie Biuro Festiwalowe;
24. Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego;
25. Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica;
26. Kuratorium Oświaty w Białymstoku;
27. Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy;
28. Kuratorium Oświaty w Gdańsku;
29. Kuratorium Oświaty w Gorzowie Wielkopolskim;
30. Kuratorium Oświaty w Katowicach;

31. Kuratorium Oświaty w Kielcach;
32. Kuratorium Oświaty w Krakowie;
33. Kuratorium Oświaty w Lublinie;
34. Kuratorium Oświaty w Łodzi;
35. Kuratorium Oświaty w Olsztynie;
36. Kuratorium Oświaty w Opolu;
37. Kuratorium Oświaty w Poznaniu;
38. Kuratorium Oświaty w Rzeszowie;
39. Kuratorium Oświaty w Szczecinie;
40. Kuratorium Oświaty w Warszawie;
41. Kuratorium Oświaty we Wrocławiu;
42. Ogólnopolskie Stowarzyszenie Kadry Kierowniczej Oświaty (OSKKO);
43. Polska Izba Książki;
44. Polska Sekcja IBBY;
45. Polski PEN Club;
46. Polski Związek Bibliotek;
47. Polskie Towarzystwo Wydawców Książek;
48. Sekcja Bibliotek Pedagogicznych i Szkolnych SBP;
49. Sekcja bibliotekarzy szkolnych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich;
50. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich;
51. Stowarzyszenie Dyrektorek i Dyrektorów Bibliotek InicJaTyWy;
52. Stowarzyszenie EBIB;
53. Stowarzyszenie Księgarzy Polskich;
54. Stowarzyszenie LABiB;
55. Stowarzyszenie Larix;
56. Stowarzyszenie Pisarzy Polskich;
57. Stowarzyszenie Tłumaczy Polskich ;
58. Stowarzyszenie Unia Literacka;
59. Towarzystwo Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich;
60. Unia Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza;
61. Unia Miasteczek Polskich;
62. UW-Katedra Badań nad bibliotekami i innymi instytucjami kultury;
63. Wojewódzka Biblioteka im. W. Gombrowicza;
64. Wojewódzka Biblioteka Publiczna - Książnica Kopernikańska w Toruniu;
65. Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury;
66. Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smołki;
67. Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. Emilii Sukertowej-Biedrawiny;
68. Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. H. Łopacińskiego;
69. Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. J. Piłsudskiego;
70. Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie;
71. Wojewódzka i Miejska Biblioteka im. J. Conrada-Korzeniowskiego;
72. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. C. Norwida;
73. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr Witolda Bełzy;
74. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Z. Herberta;
75. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie;
76. Wrocławski Dom Literatury;
77. Zaczytani.org;
78. Zarząd Główny Związku Nauczycielstwa Polskiego;
79. Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej;

- 80. Związek Literatów Polskich;
- 81. Związek Miast Polskich;
- 82. Związek Powiatów Polskich;
- 83. Związek Województw RP.

4. Termin przeprowadzenia prekonsultacji

Na przełomie lutego i marca odbyły się 3 spotkania prekonsultacyjne, które ze względu na dużą liczebność podmiotów, zostały podzielone na następujące grupy:

- Grupa 1 – fundacje i stowarzyszenia działające w obszarze książki i czytelnictwa;
Spotkanie tej grupy odbyło się 28 lutego br., wysłano 20 zaproszeń wraz z załączonym formularzem uwag, na które odpowiedziało 15 podmiotów;
- Grupa 2 – izby gospodarcze, stowarzyszenia branżowe i organizacje samorządowe, spotkanie zostało przeprowadzone 14 marca br. - wysłano 29 zaproszeń wraz z formularzem uwag, a swój udział potwierdziło 21 podmiotów ;
- Grupa 3 - biblioteki wojewódzkie i kuratoria oświaty, spotkanie odbyło się 28 marca br., na wysłanych 34 zaproszeń - 26 instytucji wyraziło chęć uczestnictwa w nim (11 kuratoriów oświaty/urzędów wojewódzkich oraz 15 bibliotek wojewódzkich).

5. Przebieg spotkań

Każde ze spotkań prekonsultacyjnych przebiegało według ustalonego schematu. Prowadził je dyrektor Departamentu Mecenatu Państwa w MKiDN, przy udziale dotychczasowych Operatorów NPRCz 2.0. Omówiono zasady porządkujące przebieg spotkań i określono główny ich cel. Uczestników poinformowano o możliwości zgłaszania uwag, które będą stanowiły punkt odniesienia do dalszych prac, wyłącznie na opracowanym do tego celu formularzu, drogą elektroniczną na adres: nprcz@kultura.gov.pl w terminie wskazanym w zaproszeniu.

Zaprezentowany został formularz uwag wraz z omówieniem jego celu i zawartych w nim pytań, które dotyczyły:

- ✓ utrzymania /zmiany zakresu interwencji obowiązujący w obecnej edycji NPRCz 2.0;
- ✓ utrzymania/zmiany ograniczenia terytorialnego zakresu interwencji, wskazanych w Priorytetach 2 i 4 obecnej edycji NPRCz 2.0;
- ✓ wzmocnienia działań bibliotek publicznych na rzecz zwiększenia dostępności do ich zasobów;
- ✓ zaangażowania organów JST w promocję czytelnictwa;
- ✓ zaangażowania organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz rozwoju czytelnictwa.

W następnej kolejności głos zabierali Operatorzy dotychczasowej edycji NPRCz 2.0, którzy prezentowali pożądane kierunki interwencji, jakie powinny zostać uwzględnione w założeniach do kolejnej edycji Programu (szczegółowo omówione w raporcie w części *Przedmiot prekonsultacji*).

Po zakończeniu wystąpień Operatorów, do zabierania głosu zgłaszali się wszyscy chętni uczestnicy spotkania. Na każde ze spotkań przeznaczono 3- 4 godziny.

III. WYKAZ UWAG ZGŁOSZONYCH W PROCESIE PREKONSULTACJI Z WYKORZYSTANIEM FORMULARZA UWAG

W okresie od 7 do 21 marca br., wypełnione formularze przesłało w sumie 73 podmiotów: 8 z grupy pierwszej, 37 z grupy drugiej oraz 28 z grupy trzeciej. Uwagi przesłane po wskazanym terminie – zgodnie z przyjętą zasadą – nie zostały uwzględnione w raporcie prekonsultacyjnym.

Najczęściej zgłaszane uwagi i wnioski do przedmiotowego projektu dotyczyły :

1. Priorytet - Poprawa oferty bibliotek publicznych

Uczestnicy spotkania docenili możliwość systematycznego – corocznego - wsparcia finansowego w ramach Priorytetu z przeznaczeniem na dofinansowanie zakupów nowości wydawniczych w formie tradycyjnej i w formie usług zdalnego dostępu do książek w formatach e-booków i/lub audiobooków i/lub synchrobooków. Z drugiej strony, w toku prekonsultacji zgłoszono również uwagi, które w zdecydowanej większości odnosiły się do:

- wymogu otwarcia bibliotek w soboty lub/i niedziele. Obowiązek ten - zdaniem ankietowanych – nie powinien być obligatoryjny, a jedynie dodatkowo premiowany. Otwarcie biblioteki w te dni powinno zależeć w znacznym stopniu od lokalnej specyfiki, np. spełnianie tego wymogu jest niemożliwe w sytuacji, gdy biblioteka dysponuje lokalem znajdującym się w budynku pozostającym własnością innych podmiotów, takich jak szkoła czy urząd gminy, czy też funkcjonuje jak instytucja jednoetatowa. Jednocześnie wskazano, że otwarcie bibliotek w sobotę i/lub niedziele jest dobrym rozwiązaniem, pozytywnie oddziałującym na frekwencję w bibliotekach.
- wymogu posiadania przez bibliotekę przynajmniej jednego terminala cyfrowej wypożyczalni międzybibliotecznej Academica. Zebrane głosy uczestników i uczestniczek prekonsultacji wskazywały, że posiadanie terminala cyfrowej wypożyczalni międzybibliotecznej Academica nie ma bezpośredniego wpływu na wzrost czytelnictwa, zaś udostępnianie tej wypożyczalni czytelnikom i późniejsze korzystanie z niej jest skomplikowane, niewygodne i nieintuicyjne, a w konsekwencji rzadkie.

- zmniejszenie progów procentowych wkładu własnego wymaganego do otrzymania dofinansowania w K.I. 1.1, które pozwoli zwiększyć liczbę bibliotek aplikujących do programu, zyskać przychylność samorządów, inne zaś biblioteki postulują o wprowadzenie jednakowych zasad przystąpienia i pozyskania środków dla wszystkich bibliotek, bez różnicowania wkładu własnego w zależności od grup zamożności (zmniejszenie wysokości wkładu własnego).
- konieczność podniesienia poziomu merytorycznego kupowanych publikacji do bibliotek, np. poprzez zakup książek wyróżnionych i nominowanych do nagród literackich, czy zakup opiniotwórczej prasy m.in. o kulturze, historii, grafice czy innych (podobny wniosek złożono do Priorytetu 3).
- możliwości uzyskania dofinansowania na zakup gier planszowych oraz komputerowych, związanych z książkami lub ich adaptacją, muzyki czy filmów na różnych nośnikach pamięci. W przypadku braku możliwości rozszerzenia katalogu zakupów zaproponowano, aby powyższe zakupy można było rozliczać z tej części środków, która stanowi wkład własny biblioteki.
- zbyt krótki czas na realizację zadania w K.I. 1.1. – postulowano, aby proces przyznawania dotacji i termin podpisywania umów mógł zakończyć się przed okresem wakacyjnym (we wcześniejszych latach umowy były podpisywane już w kwietniu), pozwoliłoby to bibliotekom na racjonalną rytmiczność zakupów, a rozłożenie ich w czasie pozwoliłoby lepiej odpowiedzieć na potrzeby czytelników. Ponadto postulowano wykluczenie z zakupów w ramach NPRCz literatury tworzonej i współtworzonej przez sztuczną inteligencję, wprowadzenie postanowienia odnoszącego się do zakupu książek polskich autorów – w wysokość min. 20% przyznanego dofinansowania, czy obowiązku zakupu książek dla bibliotek w lokalnych księgarniach (dotyczy również Priorytetu 3).

2. Priorytet - Inwestycje w infrastrukturę bibliotek

Pozytywnie oceniono potencjał Priorytetu, dzięki któremu na terenie całej Polski powstają nowoczesne placówki służące społeczności lokalnej. Przez większość osób biorących udział w prekonsultacjach bardzo istotnym elementem byłoby rozszerzenie jego założeń realizacyjnych o:

- możliwość dofinansowania tzw. małej infrastruktury jak: remonty, zakup wyposażenia, sprzętu bibliotecznego czy infrastruktury zewnętrznej, przy jednoczesnym obniżeniu minimalnej kwoty dofinansowania (obecnie wynosi ona 500 tys. zł);
- ze względu na znaczący wzrost cen materiałów budowlanych - zwiększenie maksymalnej kwoty dofinansowania (obecnie wynosi ono 2,25 mln zł) w przypadku realizacji zadań związanych z budową czy modernizacją obiektów bibliotecznych;
- rozszerzenie grupy uprawnionych wnioskodawców o biblioteki powiatowe oraz biblioteki w miastach przekraczających 100 tys. mieszkańców;

- podniesienie kompetencji kadry bibliotecznej czy wprowadzenie obowiązku zatrudnienia nowych pracowników (1-2 osoby) w okresie trwałości projektu.

Z analizy przesłanych formularzy wynikało również, że część uczestników prekonsultacji oczekuje, aby w nowej edycji:

- zmniejszyć liczbę wymaganych kryteriów obowiązkowych;
- zmienić postanowienie odnoszące się do braku możliwości powtórnego aplikowania o środki w ramach tej samej edycji NPRCz w Priorytecie 2;
- wprowadzić możliwość otrzymania dofinansowania bibliotekom, które nie są właścicielami budynków lub właścicielem budynku jest organizator biblioteki;
- zmniejszyć okres trwałości zadania (obecnie 10 lat).

Zaproponowano rozwiązanie polegające na wprowadzeniu obowiązku uwzględniania w projekcie przebudowywanej biblioteki, punktu księgarskiego lub księgarnio-kawiarnianego, dzięki któremu biblioteka będzie mogła prowadzić sprzedaż książek nowych jak i ubytkowanych z księgozbioru.

3. Priorytet Zakup nowości wydawniczych do placówek wychowania przedszkolnego, bibliotek szkolnych i pedagogicznych

Do założeń Priorytetu 3 zgłoszono konieczność wprowadzenia następujących zmian:

- uproszczenie procedury dotyczącej sprawozdawczości, w tym obowiązku wypełniania pracochłonnych tabel monitoringowych przez beneficjentów;
- rozszerzenie zakresu zakupów dofinansowanych w ramach Priorytetu 3 w tym: nowoczesnych narzędzi edukacyjnych wspierających czytelnictwo, zdalnych dostępów do zewnętrznych licencjonowanych zasobów publikacji elektronicznych (ebooki, audiobooki, synchrobooki) podobnie, jak od kilku lat odbywa się w bibliotekach publicznych. Jednocześnie wskazano, że wyłączona powinna zostać możliwość zakupu lektur ze środków z budżetu centralnego, gdyż zabezpieczenie dostępu do lektur w bibliotekach szkolnych to obowiązek ciążyący na organizatorze;
- podniesienie kwoty dotacji dla bibliotek pedagogicznych (obecnie 3.000 zł) z uwagi na zakupu literatury fachowej, której koszt jest wyższy.

W przekazanych formularzach pojawiały się również uwagi odnoszące się do samego systemu realizacji Priorytetu 3, wskazujące na:

- konieczność jak najszybszego rozpatrywania wniosków i podpisywania umów między wojewodami a organami prowadzącymi oraz bezzwłocznego przekazywania środków do szkół,

- zbyt krótki okres wydatkowania przyznanych środków, w tym konieczność zmiany harmonogramu realizacji programu z cyklu roku kalendarzowego na cykl roku szkolnego, co ułatwiłoby pracę osobom odpowiedzialnym za realizację tego programu.

Ponadto wskazywano na potrzebę obowiązkowych szkoleń dla nauczycieli, w tym z zakresu wpływu czytania na rozwój dzieci, precyzyjne określenie katalogu wydatków kwalifikowanych, czy dołączenie szkół policealnych do wykazu placówek uprawnionych do korzystania z NPRCz oraz wskazanie wprost konkretnych typów szkół, mogących brać udział w programie (zamiast „z wyłączeniem”), obecne postanowienie jest dla wielu szkół niezrozumiałe.

Odniesiono się również do propozycji utworzenia nowego kierunku Interwencji 3.3 polegającego na dofinansowaniu kątek czytelniczych czy stref relaksu w placówkach wychowania przedszkolnego i szkołach. Zdaniem ankietowanych, wprowadzenie tego postanowienia nie znajduje uzasadnienia, bowiem w ramach NPRCz 2.0 istniała możliwość zakupu wyposażenia i wiele bibliotek szkolnych ją wykorzystało – biorąc pod uwagę swoje potrzeby i możliwości.

2. Priorytet BLISKO Biblioteka | Lokalność | Inicjatywy | Społeczność | Kooperacja | Oddolność

Przeważająca część grup uczestnicząca w procesie prekonsultacji zgłaszała poparcie dla kontynuacji działań w ramach Priorytetu 4 z następującymi zamianami polegającymi m.in. na:

- uwzględnieniu w procedurze konkursowej bibliotek pedagogicznych oraz organizacji pozarządowych jako odrębnej grupy.;
- założeniu oddziałów bibliotecznych w szpitalach i innych miejscach, gdzie pacjenci ze względu na swój długotrwały pobyt, mogliby mieć dostęp do książek.

Zwrócono również uwagę, że bibliotekarze nie utrzymują stałych relacji ze swoim otoczeniem lokalnym - warunkiem koniecznym na szkoleniach dotyczących współpracy powinna być obecność przedstawiciela organizatora (odpowiedniego wydziału + rady gminy/powiatu/miasta). Podkreślano, że organizator powinien mocno akcentować jakość podejmowanych inicjatyw: współpracę także międzyinstytucjonalną poprzez łączenie środowisk biznesowych i kulturalnych, ludzi kultury, nauki, ale przede wszystkim edukatorów, dydaktyków, badaczy, tak by jak najlepiej docierać także do środowisk nieczytających.

3. Uwagi zgłoszone do nowej edycji NPRCz wykraczające poza zaprezentowane obszary planowanej interwencji

Oprócz uwag do przedstawionej propozycji Operatorów Priorytetów NPRCz 2.0., zostały też zasygnalizowane ważne z punktu widzenia podmiotów zgłaszających wątki, które wykraczały poza zaprezentowany obszar planowanej interwencji w nowej edycji programu wieloletniego.

Najważniejsze z nich to:

- oznaczanie „treści wrażliwych” w literaturze, w szczególności tej skierowanej do młodzieży;
- określenie wartości honorariów dla twórców przy organizacji spotkań autorskich i innych wydarzeń, które z jednej strony stanowiłyby wsparcie dla uboższych pisarek i pisarzy, a jednocześnie uniemożliwiłyby płacenie zawyżonych honorariów gwiazdom literatury oraz celebrytom, dla których literatura jest dodatkowym źródłem dochodu;
- wprowadzenie nowego kryterium obowiązkowego polegającego na przedstawieniu strategii uwzględniającej współpracę międzysilosową (z wydziałem zdrowia, edukacji i wydziałem społecznym jako minimum) oraz międzysektorową (praca z trzecim i pierwszym sektorem);
- utworzenie nowego priorytetu pn. szkolenia dla środowiska medycznego, psychologicznego i psychiatrycznego w zakresie wiedzy o wpływie czytania dialogowego na zrównoważony rozwój dzieci oraz skutecznych metodach rekomendowania czytania jako prewencji uzależnień, niestabilności psychicznych i niepowodzeń szkolnych;
- dydaktyczne wsparcie bibliotekarzy do prowadzenia zajęć skierowanych do dzieci i młodzieży, w tym wskazano na zawiązanie współpracy biblioteki z lokalnymi instytucjami np. teatrem, domem kultury czy przedszkolem;
- finansowe wsparcie rynku książki;
- możliwość finansowania szkoleń wyjazdowych i wizyt studyjnych dla bibliotekarzy - w tym wspólne warsztaty;
- wyraźny podział środków na działania skierowane do osób czytających książki (czyli działania mające na celu utrzymanie poziomu czytelnictwa) oraz nieczytelników;
- uwzględnienie potencjału wszystkich typów bibliotek, także bibliotek szkół wyższych;
- wskazanie, aby informacje o nagrodzonych publikacjach były publikowane na stronie www.nprcz.pl;
- wsparcie bibliotek w organizacji usług dostosowanych do potrzeb różnych grup społecznych (np. seniorów, osób z niepełnosprawnościami, migrantów);
- finansowanie narzędzi do digitalizacji zbiorów, tworzenia platform e-learningowych i wdrażania rozszerzonej rzeczywistości (AR) w działaniach edukacyjnych;
- propozycja utworzenia dodatkowego priorytetu przeznaczonego na zakup e-literatury;
- propozycja stworzenia aplikacji bibliotecznej, która umożliwi czytelnikowi podstawową obsługę na własnym urządzeniu mobilnym: od dostępu do elektronicznej karty bibliotecznej, po obsługę konta czytelnika tj. przedłużenie terminu zwrotu wypożyczonych książek, realizację zamówienia do odbioru w bibliotece lub księżkomacie, opłatę za przetrzymanie zbiorów, itp.,
- włączenie do programu możliwości otrzymania dofinansowania na księżkomaty i bibliobusy.

Ponadto zaproponowano utworzenie w ramach NPRCz 3.0 nowego priorytetu, który miałby umożliwiać zaangażowanie organizacji pozarządowych, aby mogłyby realizować projekty w obszarze działań proczytelniczych o charakterze: edukacyjnym i animacyjnym. NGO postrzegane są przez biblioteki jako organizacje, które mają dobrze rozwinięte sieci kontaktów i relacji z różnorodnymi grupami społecznymi, w tym z osobami w trudnej sytuacji życiowej, młodzieżą, seniorami czy osobami wykluczonymi społecznie. Dysponują większą elastycznością w działaniu i mogą efektywniej realizować innowacyjne projekty. Posiadają doświadczenie w prowadzeniu działań oddolnych, które angażują społeczności lokalne i sprzyjają budowaniu więzi społecznych.

IV. PODSUMOWANIE

Przedstawione podczas prekonsultacji planowane kierunki interwencji nowej edycji Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa zostały ocenione przez uczestników spotkań pozytywnie, jako działania o charakterze priorytetowym, szeroko wspierające promocję czytelnictwa. Za istotne uznano ujęte, w formule programu rządowego, działania przewidziane do realizacji w okresie wieloletnim z ustalonym budżetem i oczekiwanym zaangażowaniem interesariuszy, które dają gwarancję trwałego, spójnego i systemowego wsparcia działań na rzecz czytelnictwa. Zwracano jednak uwagę, że przyjęte kierunki interwencji skoncentrowane są przede wszystkim na wsparciu działalności bibliotek, nie zaspokajają natomiast potrzeb wszystkich uczestników sektora rynku książki.

W niniejszym raporcie zostały zebrane najważniejsze wątki poruszone w trakcie konsultacji, w tym rekomendacje i opinie formułowane przez różne osoby, grupy i środowiska:

- w ramach **Priorytetu 1** najczęściej sygnalizowane problemy dotyczyły wymogu otwarcia biblioteki w soboty (lub niedziele), wysokości minimalnego wkładu własnego, zbyt późnego ogłaszania wyników naboru, skutkujące zbyt krótkim czasem na realizację zadania, możliwości poszerzenia zakupów np. o gry planszowe czy czytniki., rezygnacji z posiadania dostępu do terminala *Academica* (wymóg obowiązkowy) oraz ograniczenia biurokracji (duża liczba dokumentów do przedstawienia przy aplikowaniu oraz sprawozdawczości). Powyższe postulaty składały przede wszystkim Wojewódzkie Biblioteki Publiczne, na podstawie wkładów otrzymanych od nadzorowanych merytorycznie bibliotek publicznych z terenu.
- odnosząc się do opinii zgłoszonych do **Priorytetu 2**, przeważały postulaty rozszerzenia grupy uprawnionych wnioskodawców o biblioteki powiatowe i biblioteki w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców, możliwości przeznaczenia dofinansowania na tzw. małą infrastrukturę (remonty, zakup wyposażenia) i zwiększenie maksymalnej kwoty wnioskowanej (obecnie jest to 2 250 tys. zł).
- w **Priorytecie 3** wnioskowano o uproszczenie procedury dotyczącej sprawozdawczości oraz powiększenia możliwości zakupów np. o gry planszowe czy komputerowe. Szczególnie często

powtarzającym się wnioskiem było zwiększenie kwoty wnioskowanej dla bibliotek pedagogicznych (obecnie jest to 3 tys. zł), bowiem instytucje te dokonują zakupów tzw. literatury fachowej, która jest droższa od tradycyjnych wydań książkowych.

- **Priorytet 4**, w obecnej edycji NPRCz, bardzo dobrze odbierany przez biblioteki, wg uczestników prekonsultacji powinien uwzględniać działania, które stworzą warunki do udział w nich jak najszerzej grupy bibliotek i umożliwiające współpracę z lokalnymi grupami, stowarzyszeniami czy innymi instytucjami.

Ponadto, w ramach spotkań prekonsultacyjnych rekomendowano wprowadzenie do NPRCz elementów włączających osoby nieczytające oraz działania wspierające wydawców, księgarnie, pisarzy i pisarki poprzez skuteczne wsparcie finansowe, m.in. poprzez wprowadzenie obowiązku zakupu polskiej literatury (na podobieństwo obowiązku emisji polskiej muzyki w stacjach radiowych), czy wprowadzenie widełek w honorariach przy organizacji spotkań autorskich i innych wydarzeń. Postulowano również wprowadzenie obowiązku zakupu książek u lokalnych dostawców lub bezpośrednio u wydawców. Za istotne uznano też konieczność wspierania różnego rodzaju szkoleń dla bibliotekarzy, w celu podniesienia umiejętności, wiedzy i kompetencji zawodowych, w tym udział w wizytach studyjnych w innych bibliotekach. Duża grupa uczestników konsultacji wskazywała na niewystarczające, czasami wręcz znikome zainteresowanie władz samorządowych sytuacją bibliotek w danej gminie.

Pojawiły się też głosy, by rozszerzyć zakres interwencji NPRCz poprzez dołączenie nowego Operatora – Ministerstwa Zdrowia. W ramach nowo utworzonego priorytetu, finansowane byłyby szkolenia dla środowiska medycznego, psychologicznego i psychiatrycznego w zakresie wiedzy o wpływie czytania dialogowego na rozwój dziecka.

Przeprowadzone przez MKiDN we współpracy z Operatorami prekonsultacje w sprawie planowanych kierunków interwencji nowej edycji NPRCz potwierdziły konieczność kontynuacji dotychczas realizowanego systemowego wsparcia czytelnictwa w ramach programu wieloletniego oraz wprowadzenia nowych rozwiązań, m.in. poprzez umożliwienie organizacjom pozarządowym udziału w programie w celu realizacji działań o charakterze proczytelniczym i animacyjno-edukacyjnym zwłaszcza w środowisku lokalnej społeczności, o utrudnionym dostępie do książki. Zaangażowanie tak wielu podmiotów w proces konsultacyjny pokazuje, jak ważnym elementem rozwoju czytelnictwa jest dialog i współpraca, prowadzona między różnymi interesariuszami w procesach tworzenia ram merytorycznych i realizacyjnych działań wspierających poziom czytelnictwa. Przekazane stanowiska każdej z grup były istotne i cenne oraz prezentowały szeroką perspektywę kluczowych działań, jakie powinny zostać podjęte lub zainicjowane w ramach wieloletniego programu wspierającego rozwój czytelnictwa w Polsce. Zaprezentowane wnioski i uwagi posłużą do przygotowania pełniejszej jego diagnozy.

Niniejszy raport stanowi podsumowanie przeprowadzonych prekonsultacji dotyczących kierunków interwencji w planowanym projekcie programu wieloletniego dotyczącym rozwoju czytelnictwa w Polsce i będzie wykorzystany w dalszych pracach koncepcyjno- analitycznych Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Raport ten nie powinien być traktowany jako przedstawiający ostateczne stanowisko Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.